

starshoklasnykiv. [Technology of the high school students' key competencies formation: practical approaches].

7. Petruk, V. A. (2008). *Teoretiko-metodichni zasady formuvannya bazovih profesynih kompetentnostey u maybutnih fahivtsiv tehnicnih spetsialnostey*. [Theoretical and methodological principles of forming the basis professional competences for Of the future specialists of technical specializations]. Kyiv.

8. Selevko, G. (2004). *Kompetentnosti i ikh klassifikatsiya*. [Competences and their classification].

9. Khutorskoy, A. V. (2002). *Klyuchevyye kompetentsii i obrazovatel'nyye standarty*. [Key competencies and educational standards].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЛІСОВСЬКА Раїса Костянтинівна – доцент кафедри іноземних мов Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової.

Наукові інтереси: викладання іноземної мови у вищій школі: теоретичні та практичні аспекти.

РИЧКА Тетяна Іванівна – доцент кафедри іноземних мов Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової.

Наукові інтереси: викладання іноземної мови у вищій школі: теоретичні та практичні аспекти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

LISOVSKA Raisa Kostiantynivna – Associate Professor at the Department of Foreign Languages, Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music.

Circle of scientific interests: teaching a foreign language in high school: theoretical and practical aspects.

RYCHKA Tetiana Ivanivna – Associate Professor at the Department of Foreign Languages, Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music.

Circle of scientific interests: teaching a foreign language in high school: theoretical and practical aspects.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2021р.

УДК 378.147:793.3

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-200-95-99

ЛИМАНСЬКА Ольга Вікторівна –

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-4968-7515>

e-mail: olgalymanska@gmail.com

БАРАБАШ Ольга Володимирівна –

старший викладач кафедри хореографії Харківського національного

педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-6999-788x>

e-mail: Elezoveta-Victorovna@ukr.net

РЕДЬКО Каріне Вагаршаківна –

викладач кафедри хореографії Харківського національного

педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-8278-9372>

e-mail: karine.redko@ukr.net

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ТА ТЕХНІКИ ТАНЦЮ ЕТНОКОНТЕМПОРАРІ В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ КУРСОМ «ХОРЕОЛОГІЯ»

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Модернізація вищої мистецької освіти, започаткована в Україні, ставить невідкладні завдання щодо підвищення рівня підготовки фахівців-магістрів. Як зазначено в Стандарті вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 024 Хореографія, магістр хореографії має володіти спеціальною (фаховою) компетентністю – усвідомлення місця та ролі хореографічної культури у сучасному соціокультурному просторі, здатність виявляти новітні тенденції та перспективні напрями розвитку хореографії.

Сформуувати цю компетентність дозволяє впровадження обов'язкової навчальної

дисципліни «Хореологія», метою якої є зробити більш усвідомленим та стилістично цілісним створення й когнітивне прочитання хореографічного твору [2].

В українських ЗВО курс «Хореології» з'явився не так давно, але досвід зарубіжних країн показує її важливість на шляху розуміння хореографічного мистецтва як складової художньої культури та культури цивілізацій в цілому.

Сьогодні вітчизняні науковці намагаються проводити дослідження у напрямку вивчення технічних прийомів, методів та засобів сучасної хореографії, пізнавши та вдосконаливши які, балетмейстер отримує не

просто набір можливих рухів, а чітку основу, початкову точку та неосяжні можливості для професійної діяльності. Художність є однією з головних ознак мистецького твору, яка визначає художні принципи і є мірилом естетичної цінності. І саме детальне вивчення художніх принципів допоможе хореографам-початківцям у побудові сучасних композицій в етноконтемпорарі стилі, що й вказує на актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закордонні центри хореологічних досліджень у Великій Британії та Польщі є флагманами світової науки і практики сучасного хореографічного мистецтва, що задають загальний тон вивчення феномену сучасної хореографії вітчизняним науковцям.

Останнім часом спостерігається поживлення досліджень на теренах України з вивчення окремих явищ, форм, стилів сучасного танцю та їх взаємозв'язку з загальними культурними процесами. Вагомим внеском у розвиток вітчизняної хореології є численні праці О.Чепалова, засновані на передовому досвіді методик аналізу зразків хореографічного мистецтва та дослідженні жанрово-стилістичної еволюції.

Актуальними теоретичними дослідженнями аспектів художності хореографічної культури ХХ–ХХІ ст. є: здобутки експресивного танцю – Р. фон Лабана, М. Вігман; імпресіоністичного танцю – А. Дункан, Л. Фулер. Створені методики – В. Нікітін, М. Грехем, М. Канінггем, Г. Джордано, Т. Браун, К. Карлсон.

Лише на початку ХХІ століття в Україні відбувається розвиток контемпорарі стилю. А починаючи з 2005 року хореологи досліджують його як: складову «постмодернізму», або ж як «синтез сучасних мистецтв» (М. Какінеску, М. Погребняк, О. Чепалов, Д. Шариков); вид сучасного танцювального мистецтва (О. Микулинська); нову мову танцю (О. Шабаліна). З'ясовують навчально-методичні засади викладання у ЗВО (О. Хендрик).

Дослідниця О. Шабаліна [7], розкриваючи діяльність жінок-балетмейстерів зазначає, що нова мова тіла та танцювальна система М.Грехем стала базою для модерн та постмодерн танцю. К. Карлсон у свою чергу внесла у contemporary dance семантичне осмислення образу та візуалізацію постмодерного танцю.

Однак, слід зазначити, що вивчення художніх принципів в контексті розвитку техніки танцю етноконтемпорарі не ставало предметом окремого розгляду.

Мета статті – з'ясувати особливості вивчення художніх принципів та техніки танцю етноконтемпорарі в процесі оволодіння курсом

«Хореологія» здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна хореологія має недостатні теоретичні засади і базується в основному на практичному досвіді хореографів, який визначається певною консервативністю.

Однак, хореологія, базуючись на вивченні всіх можливих форм людського руху, має забезпечити майбутніх фахівців у галузі хореографії теоретичною базою розуміння хореографічного мистецтва в розгорнутому культурологічному контексті [9].

Мистецтвознавча наука хореологія, досліджуючи теорію, історію та художню практику хореографічної культури містить у собі окремі галузі, предметом яких є вузькі характеристики та особливості хореографії (балетознавство, етнохореологія, хоротікс і еукенетікс, хореографічна педагогіка) [8, с. 174].

Досвід українських ЗВО з використання потенціалу навчальної дисципліни «Хореологія» розпочато з 2004 року, а з 2008 року для магістрів хореографії [9]. Згодом, ініціативу перейняли інші ЗВО, зокрема, в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди курс читається з 2010 року. Основні положення навчальної дисципліни, курс лекцій, глосарій викладені в навчально-методичному посібнику «Теоретико-методологічні основи хореології» (2012), розробленого колективом авторів кафедри хореографії (гол.ред. В. Волчукова) [2].

В рамках цієї дисципліни здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти опановують питання онтогенезу танцювального мистецтва: взаємозв'язок з міфологією, проблемами виникнення, роль і місце у соціокультурному просторі, естетики танцю, підходи до організації танцювального простору, складові танцю, особливості руху тіла, когнітивні та гносеологічні питання [2].

Основа сучасного танцю – це вихід за межі можливого, відмова від прийнятного та допустимого в світі. Кожен з балетмейстерів чи виконавців широкого спектру напрямів сучасної хореографії індивідуально сприймає та по-своєму відтворює, демонструє, а сьогодні інколи навіть ілюструє зображення глобальних чи простих повсякденних питань буття, наприклад: «себе в соціумі» чи «соціум у собі». Проте, ця ідея лише одна з багатьох, що розкривають істинний початок, основний центр всього сучасного мистецтва – образу «людини», «індивіду», власного «Я» та пошуків самореалізації, самоствердження і всебічного розвитку цього «Я», як творця всього, що існує. Людські, так би мовити,

«живі» – емоції, почуття, думки та настрої, у міцному взаємозв'язку з танцювальними техніками, і створюють нову хореографічну мову.

Contemporary dance як напрям сучасного танцювального мистецтва увібрав у себе такі риси: імпровізаційність, вільну інтерпретацію, зокрема суб'єктивну, пошук та винахідливість нових засобів виразності, відсутність сюжетної динаміки, а замість цього інтерес до миттєвих переживань та відчуттів людини, до її внутрішніх проблем [4].

Почавши свій розвиток у другу половину ХХ століття в США (Мерс Каннінгем і Тріша Браун), стиль контемпорарі розповсюджується на хореографічні простори європейських країн, таких як: Франції (Рігіна Шопіно, Мегі Маран, Жан Клод Галотта) та Німеччині (Карін Вайнер, Піна Бауш, Жером Андру). А також досить відомою, а головне вдалою, стала дослідницька робота Симони Форті та Стіва Пекстона над імпровізованим самовираженням танцюристів-хореографів лише завдяки використанню власних можливостей тіла, без додавання жодних засобів виразності.

Звідси й почалася переорієнтація роботи в більшості закладах хореографічної освіти США та Європи. Побудова танцювальної композиції, проведення навчальних занять та процес відтворення сценічного образу – все піддалося переосмисленню та пошуку нових рухових можливостей [6]. З цими процесами пов'язано формулювання художніх принципів сучасного танцю, зокрема стилю еноконтемпорарі.

Художній принцип – це основа, важливе твердження, що стосується мистецтва, відтворення дійсності в образах, а також сприйняття явищ мистецтва, або їх створення, втілення, передавання. Художні принципи в сучасній хореографії є вираженням індивідуальності митця.

Значення «сучасний» прямо перегукується з визначенням «contemporary». Уособлюючи в собі, нові фізичні грані, концептуальні підходи та образні абстракції даний стиль відійшов від тогочасного «актуально-нового мистецтва», замінивши принципи «неоавангардизму» та «постмодернізму». Однак, існує певна суміжність із поняттям «модерн», що часто викликає певні труднощі.

За висновком М. Калінеску, який досліджував парадокси естетичної сучасності (за ідеями Ш. Бодлера та С. Спендлера), можна стверджувати, що «модерн», створюючи естетичну красу, виступає на противагу принципам реалізму, критично усвідомлюючи сучасність [3]. Натомість контемпорарі – це мистецтво сучасного розуму і прогресу, що виступає проти естетики та формує поняття реалізму сьогодні.

Порівнявши ці два терміни, можна вважати, що, contemporary dance – це пошуковий напрям, експериментальний стиль сучасної хореографії, що невідпорядкований часовим межах і завжди знаходиться в пошуку унікальних танцювальних форм, новітніх технологій та їх взаємозв'язку з мистецтвом, а головне – у безкінечному пошуку способів відображення емоційного стану людини.

Сьогодні балетмейстери вдаються до різнопланових експериментів, уміло поєднуючи між собою класичну, народну чи сучасну хореографію, що добре сприймається глядачем різного віку. Проте такі спроби вдаються не кожному. Адже, нажаль, більшість просто змішують методичні рухи різних видів танців, спрощуючи при цьому не лише лексичну базу композиції, а й одночасно втрачаючи розуміння обраного стилю.

Так, сьогодні майже не розмежовуються поняття «стилізації» та «етноконтемпорарі», що є цілковитою помилкою. Адже, як зазначив теоретик українського народного танцю К. Василенко, стилізація народного танцю – явище не нове [1, с. 203]. Процес роботи над нею вимагає від постановника вміння логічно й мотивовано поєднувати лексику сучасної чи бальної хореографії з народною, відповідно балетмейстер мусить досконало розумітися в особливостях фольклорно-етнографічного матеріалу, знати своєрідність національного характеру народу, мати відчуття стилю, щоб досконало володіти технікою стилізації.

Натомість еноконтемпорарі – це явище нове, що можна трактувати, як історичне минуле в сучасності. Його принципами є: 1) природність (у диханні, пластиці та плавності рухів); 2) витонченість перфомансу в партері; 3) експресивність та театралізованість танцю, в якому присутня творча інтерпретація фольклорного матеріалу певної країни, народу; 4) трансформація народної символіки чи старовинних побутових приладь, елементів народних промислів; 5) інтерпретація музичного супроводу, що може звучати як історичні думи, вірші, давні ліричні пісні, чи мелодії наших предків зіграні на первісних музичних інструментах, або ж вдалі аранжування та обробки сучасних пісень на народні мотиви; 6) стилізація та інтерпретація рухів народної хореографії; 7) індивідуальність творця (балетмейстер закладає глибоку етнічну основу певної нації, країни, регіону, території, історичного періоду чи навіть державного символу, демонструючи своє бачення обраного процесу).

Д. Шариков зазначає, що еноконтемпорарі можна розглядати як феномен художньої культури ХХІ століття в Україні. Адже даний стиль хореографії – це ще один, новітній результат синтезу мистецтв, де

синтез мистецтв – це створення якісно нового художнього продукту за допомогою органічного з'єднання видів мистецтва в єдине ціле [8].

Особливостями етноконтемпорарі є імпровізаційно-синтезована структура, що реалізується, як: танцювальна імпровізація в різних формах і техніках; синтез народних традицій із інноваціями танцювального мистецтва ХХ століття; співвідношення багатьох видів хореографії з іншими видами мистецтва: образотворчого, музичного, кіно-, відео-арту; синтез мистецтв у хореографії у формі симбіозу та концентрації.

Взагалі сама технічна база етноконтемпорарі побудована на гармонійному поєднанні східних практик, таких як: цигун, айкідо, йога з основами класики та імпровізаційних методів. Окрім цього додаються базові принципи роботи з напрямом руху та тілом: дихання, відчуття роботи різних груп м'язів, робота над центром тяжіння, гравітацією та вагою. Використовується енергія та просторове усвідомлення положення власного тіла.

Загалом, вчені, визначаючи contemporary dance сценічним мистецтвом, перфомансом, конкретизують, що з одного боку це інтелектуальний танець, недоступний непідготовленому глядачеві, а з іншого – цей стиль дає глядачеві свободу сприйняття й трактування дійства, навіть, перетворюючи його на учасника хореографічної вистави.

Техніка танцю (від гр. «вправність», «майстерність») розуміється нами як сукупність рухових навичок і прийомів у певному виді хореографії. А також це індивідуальна манера танцівника, його особисте бачення світу.

Етноконтемпорарі – це «психологічний неокласичний танець», який на фоні танцю класичного, де основою є жорсткий фізичний тренаж і давно усталені академічні балетні канони, має вагомі переваги, наприклад: урок створений на принципі імпровізації, що дає викладачеві можливість по-експериментувати з музикою, виконавцями, технікою танцю, створивши при цьому нову танцювальну лексику [5].

На сьогодні відомо багато різних технік contemporary dance, які постійно змінюються, синтезуються, розширюються новітніми формами та підходами. Серед основних, що органічно увійшли в танець етноконтемпорарі, на думку фахівців [5;8;10] є:

– Technic Alexander – одна з перших комплексних європейських технік роботи з тілом, з акцентом на формування правильної постави;

– Mechod Feldenkraiz – система комплексної роботи з тілом, яка підвищує усвідомленість власного тіла;

– Somatic Education (by Tomas Hann) – робота з тілом на основі усвідомленості й інтеграції тіла та розуму;

– аналіз руху Рудольфа Лабана – система розуміння, спостереження, опису і нотації всіх форм руху;

– Technic Marta Grechem – акцент на стисканні, розкритті, падінні й відновленні балансу (recovery);

– Technic Mers Khaningem – акцент на архітектурі тіла в просторі, ритму і артикуляції;

– Technic Hose Limon – рух дихання через тіло, почуття ваги і «важкої енергії» в тілі, переміщення ваги між різними частинами тіла для створення плавного переходу з одного положення тіла в інше;

– Technic Lester Horton – розширення діапазону рухів і розвиток виражальних можливостей будь-якого тіла;

– танцювальна імпровізація – вивчення можливостей свого тіла і та створення нових рухів;

– техніка реліз (звільнення) – природні рухи та положення тіла, дихання та інерція для полегшення руху.

Широкий спектр технік ethnocontemporary dance дає можливість танцівнику та балетмейстеру розширити можливості власного тіла, розкрити межі для розвитку своїх здібностей та потенціалу, обрати підходящу техніку саме собі та дізнатися все про масштабність виконуваних рухів, їх застосування в танцювальній практиці.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Аналіз літератури з теми наукового дослідження дав змогу виявити ступінь розробленості проблеми та уточнити зміст основного поняття, а саме:

«Ethnocontemporary dance» – це сучасний стиль хореографії, що має за основу методологічну та лексичну базу contemporary dance, з його характерною відмовою від традиційних атрибутів балету та давно усталених канонів естетики руху людського тіла, у символічному поєднанні з фольклорними засадами та етнічними атрибутами відповідно до національних надбань народу певної країни.

Не дивлячись на те, що ethnocontemporary не так давно розвивається в Україні, даний стиль все ж має свою історію становлення у світовій танцювальній культурі. І окрім загально відомих характеристик: пошук себе та розкриття власного «Я» в суспільстві, пропагування національної ідеї та поглиблення історичних знань соціуму, звільнення від догм та безкрайній простір, робота в підлозі босоніж і тому подібне, ще існують та швидко

розвиваються спеціальні техніки розширення діапазону власних можливостей, котрі не мають меж. Тому використання художніх принципів та технік, у взаємодії із синтезом інших мистецтв та сучасних технологій дає унікальну можливість балетмейстеру творити справжні шедеври etnocontemporary стилю.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Василенко К. Ю. Український танець: підручник. Київ: ІПК ІПК. 1997. 282 с.
2. Волчукова В. М. Теоретико-методологічні основи хореології. / Навчально-методичний посібник. [Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Сидоренко В. А.]. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди. 2012. 244 с.
3. Калинеску М. Бодлер и парадоксы эстетической современности; пер. с англ. А. Ликальгер. *MOSCOW ART MAGAZINE*. 2016. Вып. 98. С. 121–126.
4. Микулинская О. С. Contemporary dance как вид современного танцевального искусства. *Тенденции развития современной хореографии*: материалы II Междунар. науч.-практ. семинара. Луганск, 27–28 нояб. 2010 г. Луганск: Изд-во ЛГИКИ, 2010. С. 58–61.
5. Погребняк М. М. «Contemporary dance»: поняття та основні етапи формування школи. *Вісник КНУКіМ*. С. 162–171.
6. Хендрик О. Ю. Проблема забезпечення навчально-методичним інструментарієм дисципліни «Танець контемпорарі» у ВНЗ України. *Культура України. Серія: Мистецтвознавство*. 2016. Вып. 54. С. 255–265.
7. Шабаліна О. М. Мова танцю у креативній творчості хореографінь заходу ХХ ст. *Тенденции развития современной хореографии*: материалы II Междунар. науч.-практ. семинара. Луганск, 27–28 нояб. 2010 г. Луганск: Изд-во ЛГИКИ, 2010. С. 127–130.
8. Шариков Д. Мистецтвознавча наука хореологія як феномен художньої культури. Філософія балету та онтологія танцю: монографія. К.: КиМУ, 2013. Ч. I. 204 с.
9. Чепалов О. І. Хореологія: ст. та лекції. К.: Вид-во Ліра. 2020. 228 с.
10. Olga Limanskaya, Irina V. Kriventsova, Olena V. Yefimova, Krzysztof Wnorowski & Abdelkrim Bensbaa. The coordination abilities development in female students based on dance exercises. *Physical Education of Students*, 2021;25(4). P. 249–256. doi.org/10.15561/20755279.2021.0406.

REFERENCES

1. Vasylenko, K.U. (1997). *Ukrayins'kyj tanec' : pidruchnyk*. [Ukrainian Tanez]. Kyiv.
2. Volchukova, V.M. (2012). *Teoret'ko-metodologichni osnovy` xoreologiyi. / Navchal'no-metody`chny`j*. [Theoretical and methodological foundations of choreology]. Kharkiv.
3. Kalinesku, M. (2016). *Bodler y` paradoksi estety`cheskoj sovremennosti` ; per. s angl. A. Ly`kal`ter*. [Baudelaire's paradoxes of aesthetic modernity]. Moscow.
4. Mikulinskaya, O. S. (2010). *Contemporary dance kak vy`d sovremennogo tanceval`nogo y`skusstva*. [Contemporary dance as a form of modern dance art]. Lugansk.

5. Pogrebnyak, M. M. (2011). «Contemporary dance»: *ponyattya ta osnovni etapy` formuvannya shkoly`*. [«Contemporary dance»: the concept and main stages of school formation]. Kyiv.

6. Hendric, O. U. (2016). *Problema zabezpechennya navchal'no-metody`chny`m instrumentariyem dy`scy`pliny` «Tanec` kontemporari» u VNZ Ukrayiny`*. [The problem of providing educational and methodological tools for the discipline «Contemporary Dance» in Ukrainian universities]. Kharkiv.

7. Shabalina, O. M. (2010). *Mova tancyu u kreaty`vniy tvorchosti xoreografin` zaxodu XX st.* [The language of dance in the creative work of choreographers of the twentieth century]. Lugansk.

8. Sharikov, D. S. (2013). *My`stecztvoznavcha nauka xoreologiya yak fenomen xudozhn`oyi kul`tury`*. *Filosofiya baletu ta ontologiya tancyu: monografiya*. [Art science choreology as a phenomenon of art culture. Philosophy of ballet and ontology of dance: monograph]. Kyiv.

9. Chepalov, O. I. (2020). *Xoreologiya: st. ta lekciyi*. [Choreology: Art. and lectures]. Kyiv.

10. Olga Limanskaya, Irina V. Kriventsova, Olena V. Yefimova, Krzysztof Wnorowski & Abdelkrim Bensbaa. (2021). The coordination abilities development in female students based on dance exercises. Kharkiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЛИМАНСЬКА Ольга Вікторівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукові інтереси: хореографічне мистецтво, хореографічна педагогіка.

БАРАБАШ Ольга Володимирівна – старший викладач кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукові інтереси: хореографічне мистецтво, хореографічна педагогіка.

РЕДЬКО Каріне Вагаршаківна – викладач кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукові інтереси: хореографічне мистецтво, хореографічна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

LYMANSKA Olha Viktorivna – Ph.D. in Art History, Associate Professor of the Department of Choreography of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: choreographic art, choreographic pedagogy.

BARABASH Olha Volodymyrivna – Assistant Professor of the Department of Choreography of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: choreographic art, choreographic pedagogy.

REDKO Karine Vaharshakivna – Assistant Professor of the Department of Choreography of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: choreographic art, choreographic pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2021р.